

The authors describe the system of open teaching as an alternative to the class-lesson system of the famous Czech educator Jan Amos Comenius in the article. Typical features of the class-lesson system as a traditional form of educational process's organization such as constant staff of a taught group, clear organization and ordering of learning activity, organizing role of a teacher and others are analyzed in the article.

In addition, the special attention is paid to the definition of system features of open teaching from the perspective of the current state of education; comparative analysis of traditional and open teaching is given, the trends of further development of this form of teaching are outlined.

Key words: class-lesson system, traditional teaching, open teaching.

УДК 373.3-051:378.046-021.68

Примакова В. В.*

РОЗВИТОК ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УКРАЇНІ (1948-2012 РР.): УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статтю присвячено узагальненню результатів дослідження проблеми розвитку вітчизняної післядипломної освіти вчителів початкових класів у період другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Проаналізовано зміни в показниках, що стали критеріями для визначення періодів та етапів відповідної періодизації. Детально схарактеризовано трансформаційні процеси, які відбувалися у вітчизняній післядипломній освіті вчителів початкових класів і детермінували потужні зміни в розвитку досліджуваної системи. Показано можливості екстраполяції отриманих результатів дослідження проблеми в діяльність системи неперервної освіти України, зокрема післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: післядипломна освіта, тенденції, зміни, розвиток, учитель початкових класів, методична служба.

Одним з основних етапів історико-педагогічного дослідження є узагальнення його результатів. Цьому етапу дослідження передують ретельний системний аналіз матеріалів джерельної бази, їх інтерпретація. Результатом такої роботи стає виявлення загальних закономірностей, тенденцій процесів, що розглядалися в роботі. Вивчення проблеми розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні 2-ї половини ХХ та початку ХХІ століття дало змогу зробити певні висновки й узагальнення для подальшого творчого використання в розбудові вітчизняної неперервної освіти.

Дослідженням проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти загалом займалося досить широке коло науковців: І. Жорова, С. Крисюк, А. Кузьмінський, П. Худоминський (історичний аспект); В. Андрущенко, Н. Протасова, В. Пуцов, В. Химинець (теоретико-методологічний аспект); Т. Десятов, І. Задорожна, Т. Кошманова (зарубіжний досвід); А. Зубко, Г. Кравченко, В. Олійник, В. Цись (специфіка підвищення кваліфікації вчителів). Водночас бракувало комплексного аналізу процесів, що відбувалися в післядипломній освіті вчителів початкових класів України досліджуваного періоду.

Мета статті – висвітлити узагальнені результати проблеми розвитку вітчизняної післядипломної освіти вчителів початкових класів у період другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Результатами опрацювання джерельної бази дослідження стало виокремлення відповідної періодизації [2] та висновки про темп еволюції, характер конструктивних і деструктивних змін, що призвели до наявного нині стану діяльності методичної служби України. Вибудовуючись у потужну розгалужену систему в другій половині минулого століття, вітчизняна система післядипломної освіти педагогічних працівників зазнавала перманентних змін, а кожен з виокремлених нами періодів мав особливе значення

*© Примакова В. В.

в розбудові національної освіти. Відтак нами було розглянуто сукупність змін у показниках, які стали критеріями для окреслення періодизації. Коротко проаналізуємо їх.

Підкреслюючи пряму залежність розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів від розвитку педагогічної науки в Україні, змісту початкової освіти, напрямів підготовки вчителів, системи управління освітньою галуззю в цілому та окремих її ланок-складових, першорядного значення було надано визначенню мети освіти впродовж різних періодів дослідження.

Аналіз трансформації мети освітньої галузі та її складових 1948-2012 рр. дав можливість умовно розділити його на три періоди та з'ясувати, характер змін у розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів, що відбувалися в повоєнні роки, на початку 70-х та 90-х років ХХ століття.

Протягом першого періоду специфічною метою післядипломної освіти було визнано домінування ідейно-політичної підготовки вчителів початкових класів над наданням їм ділової кваліфікації. Під час другого – акцент цілепокладання було дещо зміщено в бік удосконалення професійної майстерності, підвищення ділової кваліфікації з певним послабленням позицій політичної освіти. Для третього періоду були характерними кардинальні зміни вектору розвитку галузі, орієнтація на розвиток професійної компетентності та особистісне зростання педагога. Відповідно відбувалися й суттєві трансформації в основних завданнях післядипломної освіти вчителів початкових класів упродовж означених періодів [3].

Зазначене спричинило послідовне закономірне ускладнення і розширення кола функцій післядипломної освіти вчителів початкових класів України з 1948 до 2012 роки. Так, навчальна функція (перший період), трансформувалася в компенсаторну (другий період), а згодом перетворилася в інформаційно-аналітичну (третій період), адже спочатку основним завданням методичної служби було надання вчителям початкових класів, більшість з яких не мали педагогічної освіти, елементарних теоретичних і методичних знань (у короткий термін, у складних суспільно-політичних і соціально-економічних умовах повоєнних років).

Для теоретико-реформаційного періоду більш актуальним стало усунення прогалин у знаннях і розширення, оновлення педагогічних знань і умінь учителів, детермінованих освітніми нововведеннями (компенсаторна функція). На сучасному етапі система післядипломної освіти виконує швидше інформаційно-аналітичну функцію, оскільки пропонує фахівцям широкий спектр ресурсів, зокрема інформаційних, які за умови критичного і творчого опрацювання сприятимуть забезпеченню оптимізації навчально-виховного процесу в початковій школі та розширенню професійних уявлень учителів й удосконаленню педагогічної майстерності. Актуальною для всіх періодів стала адаптивна функція, що забезпечувала адаптацію педагогів до мінливих умов педагогічної праці під час проведення освітніх реформ.

Відтворювальна (репродуктивна) функція, трансформована згодом у перетворювальну, як віддзеркалення творчого спрямування в роботі вчителя початкових класів призвела згодом до актуалізації контамінованих акмеологічної та інтегративно-прогностичної функцій. Вважаємо, що прагнення досягнути вершин педагогічної майстерності, вміння вибудовувати власну траєкторію професійного розвитку, критично аналізувати результати професійної діяльності, коригувати, моделювати й прогнозувати подальшу роботу дадуть змогу повніше реалізувати праксеологічну складову суб'єктного потенціалу вчителя початкових класів.

Ідеологічна і пропагандистська функції, що були характерними для етапів радянського періоду, втратили свою актуальність на етапі розбудови національної освіти незалежної України. Нині значущою в цьому сенсі стала інноваційно-розвивальна функція, оскільки покликана забезпечити у структурі професіоналізації загальнокультурний, інтелектуальний, духовно-моральний розвиток учителя насамперед

із використанням потенціалу педагогічних інновацій. Системна робота з розвитку професійної компетентності в умовах мінливого світу буде здійснюватися більш ефективно на аксіологічних засадах.

Однак вирішальне значення в забезпеченні будь-якої продуктивної діяльності має мотивація до її виконання. На зміну примусу та перспективам покарання за ухилення від роботи в школі осіб, що мали педагогічну освіту, документально затверджених у нормативних актах 40-х років ХХ століття (перший період), згодом було розроблено систему стимулів щодо обов'язкового професійного розвитку вчителів початкової школи (другий період). До них було віднесено систематичне проходження педагогічним працівником атестації (раз на п'ять років), присудження за її результатами почесних звань «Старший учитель», «Учитель-методист»; за негативними результатами вчителі отримували рекомендації «за наслідками атестації». Заохочували до вчительства матеріальними і нематеріальними стимулами – підвищенням заробітної плати, створенням профілакторіїв для вчителів, заохоченням до творчої діяльності, популяризацією новаторського педагогічного руху, проголошенням і позиціонуванням професії учителя в суспільстві як особливої, престижної, поважної та ін. (характерно для 70-х – 80-х років минулого століття). Оскільки увагу сучасної системи післядипломної освіти вчителів в Україні зосереджено на особистісному становленні й розвитку творчого потенціалу (третій період), на перший план вийшла мотиваційна функція, яка має забезпечити усвідомлення значущості професії та потребу в пізнавальній творчій професійній активності вчителя.

Для досліджуваного періоду характерною ознакою та чинником впливу на розвиток післядипломної освіти вчителів початкових класів було періодичне оновлення навчальних планів початкової школи та навчальних програм, що засвідчив їх поетапний аналіз. Однак нововведення у змісті освіти відбувалися значно частіше, ніж здійснювалися масштабні реформи. Відтак нами було взято до уваги найбільш суттєві зміни, пов'язані з уведенням або відміною навчальних дисциплін, зміною кількості годин на їх вивчення, зменшенням або збільшенням гранично допустимого тижневого навчального навантаження на учня, появою інваріантної та варіативної складових у навчальних планах.

Особливістю змісту початкової освіти 40-х – 60-х років ХХ століття була наявність таких навчальних дисциплін, як каліграфія (1-2 класи), історія і географія (4 клас), військова і фізична підготовка (1-4 класи в 1946 році). Вже 1952 року було введено іноземну мову (3-4 класи), а військову і фізичну підготовку замінено фізичним вихованням; дещо збільшено тижневе навантаження в 3-4 класах. 1957 року розбудова політехнічної освіти зумовила появу дисципліни «Праця і практичне заняття» (1-4 класи). 1961 року з навчальних планів початкової школи зникла географія, збільшено кількість годин на предмет «Ручна праця» (I період).

У зв'язку з переходом початкової школи на трирічний термін навчання (1970-71 н.р.) суттєвих змін зазнав і зміст початкової освіти. Було зменшено тижневе навантаження в третьому класі; змінено назви деяких дисциплін (замість арифметики – математика, малювання – образотворче мистецтво).

Значні зміни у змісті початкової освіти відбулися у зв'язку з реформами 1984 року (II період), коли діти мали розпочинати навчання в 6-річному віці (тривалістю 4 роки); деякі, за бажанням батьків могли вступати до школи в 7 років, тоді термін початкового навчання становив 3 роки.

Таке становище зберігалось до 2001 року, коли відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти було остаточно встановлено тривалість навчання дітей в цій ланці – чотири роки, починаючи з шестирічного віку. Винятком, що надавало можливість розпочати навчання в сім років, могли слугувати висновки логопедів, психологів, лікарів про стан здоров'я або рівень психологічної готовності до шкільного навчання, з наданням спеціалістами відповідних рекомендацій (III період).

Неоднозначними нововведеннями було відзначено і затвердження нового Державного стандарту початкової освіти, упровадження якого розпочалося з вересня 2012 року відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України [1]. Згідно з його положеннями засвоїти оновлений зміст освіти молодшим школярам мали допомогти реалізація компетентнісного підходу засобами організації інтегрованої навчально-пізнавальної діяльності; застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання учнів та виховання культури мислення.

Позитивними характеристиками таких нововведень було визначено збалансованість співвідношення між компонентами змісту шкільної освіти – природничо-математичної, суспільно-гуманітарної та оздоровлювально-технологічної [1]. Відбулися зміни в кількості годин на вивчення освітніх галузей «Мови і літератури», «Природознавство», «Технології», а також предметів варіативної складової.

Відповідно до Типових навчальних планів початкової школи з 1 класу було запроваджено вивчення іноземної мови, з 2 класу реалізація освітньої галузі «Технології» розпочала здійснюватися через вивчення двох навчальних предметів – трудового навчання і курсу «Сходинки до інформатики». Проголошений пріоритет здоров'язбережувального напрямку в розвитку шкільної освіти було відображено в розділі «Здоров'я і фізична культура», на який базовим навчальним планом у початковій школі передбачалося 4 години на тиждень [1]. Однак основним недоліком навчальних програм широким колом науковців, методистами, вчителями-практиками було визнано невідповідність змісту та навчального навантаження віковим особливостям розвитку молодших школярів.

Наступним показником, зміни якого відображали специфіку розвитку досліджуваного феномену, було визначено ступінь забезпечення шкіл України педагогічними кадрами та якісний склад учителів початкових класів (рівень освіти, стаж, специфіка діяльності, перспективи професійного зростання). Результати аналізу статистичних даних [3] дали можливість простежити позитивну динаміку їх зростання та якісного поліпшення. Зроблено висновок і про значну залежність цього показника від рівня соціально-економічного розвитку держави й суспільства, не заперечуючи того факту, що держава і суспільство завжди (як у складних, критичних, так і у більш-менш стабільних умовах) докладали зусиль до забезпечення інтенсивності та якості розв'язання кадрових проблем у початковій школі.

Дослідивши питання про роль і місце вчителів початкових класів у суспільстві, можемо констатувати поступове підвищення престижу професії в радянський період розвитку вітчизняної освіти. Найбільшої ваги, значущості, визнання, авторитету і поваги професія вчителя початкових класів набула у 70-80-ті роки ХХ століття, що пов'язуємо з постійними нововведеннями в діяльність початкової школи, теоретичним обґрунтуванням змісту початкової освіти, визнанням її провідної ролі в розвитку особистості, поступовим покращенням матеріальних умов учительства. Тоді ж відбувалися значні позитивні зрушення й у післядипломній освіті фахівців. Однак глибинні процеси, які вплинули на трансформацію суспільства, усіх його сфер у перші роки після здобуття Україною незалежності, відбилися й на тогочасному розвитку галузі. У період розбудови національної освіти спостерігалися і явища деструктивні, одним з яких стало падіння престижу професії вчителя. Визнано, що зазначений показник розвитку досліджуваної системи мав не стільки цілеспрямований, скільки хвилеподібний характер.

З огляду на результати дослідження, очевидним було те, що на кожному етапі виконувати освітні завдання мав політично зрілий учитель зі спеціальною освітою (I період), творчий педагог-професіонал зі сформованим науково-матеріалістичним світоглядом (II період), фахівець з високим рівнем педагогічної культури, творчої активності, високими духовно-моральними якостями та якостями менеджера й експериментатора (III період). Загалом упродовж усього періоду простежувалася

реконструкція професіограми вчителя початкових класів. Відповідність вимогам мала забезпечити вітчизняна післядипломна освіта. Найбільших же трансформацій зазнали тоді зміст і методологія післядипломної освіти вчителів початкових класів на різних рівнях.

Основними рисами післядипломної, як і загальної педагогічної освіти радянського періоду, були уніфікація та стандартизація її методології, ідеологізація змісту навчальних планів і програм тощо. Зміни в підходах, реалізація яких визначала вектори діяльності системи, ознаки панівної на різних етапах її розвитку парадигми поступово набували прогресивного, конструктивного характеру. Тобто система динамічно еволюціонувала, поступово набуваючи ознак гуманізації та демократизації.

Зміст курсового й семінарського навчання вчителів початкових класів I періоду містив необхідний мінімум елементарних граматичних і методичних знань, здатних надати хоча б початковий рівень професійної готовності, та передбачав обов'язкову їх ідейно-політичну підготовку. Надмірна увага до останнього складника не дозволяла вчителям початкових класів належним чином зосередитись на ретельному вивченні методичних питань, хоча вони відчували в цьому гостру потребу.

Особливістю змісту курсової підготовки II періоду стало включення актуальних для вчителів початкових класів психологічних знань, необхідність оволодіння якими переконливо доводили прогресивні представники педагогічної і психологічної науки та відчували самі фахівці. Однак основний акцент у роботі закладів народної освіти робився не на розв'язанні індивідуальних професійних потреб педагогів, які постійно стикалися з проблемами й ускладненнями теоретичного, методичного, практичного характеру. Замість цього більшість часу в навчанні на курсах підвищення кваліфікації та позакурсній діяльності витрачалось на розгляд відірваних від професійного життя тем, загальних установок; на формальне, поверхове ознайомлення з новачками або виконання репродуктивних видів роботи. Це поступово призводило до знецінення та зниження якості післядипломної освіти, отриманої вчителями початкових класів у такий спосіб. Водночас для цього періоду були характерними: виникнення і зростання потужності новаторського руху, перші спроби забезпечення гнучкості, варіативності та диференціації змісту післядипломної освіти вчителів початкових класів; поступове зростання кількості теоретичних і методичних розроблень, наповнених за радянських часів як догматичними твердженнями, вказівками та настановами з питань підвищення кваліфікації фахівців, так і оригінальними педагогічними ідеями тощо.

На початку 90-х років минулого століття поруч з активною розбудовою національної освіти України, наданням офіційного статусу структурній складовій вищої освіти України було чітко окреслено мету, завдання, функції та напрями діяльності. Тоді на місцях розпочалася масштабна робота з оновлення її змісту, зокрема для вчителів початкових класів. На початку XXI століття було розпочато модернізаційні процеси в освіті, які детермінували реконструкцію змісту післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні.

Відтак на зміст післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні радянської доби впливали: жорстка централізація, ідеологічне спрямування освіти; залежність від загальнодержавних змін, процесів загальної уніфікації освіти, що замість позитивної динаміки розвитку системи часто призводило до його гальмування, набуваючи ознак ідеологічної зашореності, формалізму, бюрократизму; відсутності можливості гнучко реагувати на потреби вчителів у зв'язку з нововведеннями. Перші поодинокі спроби індивідуалізації та диференціації навчання вчителів у закладах післядипломної освіти було зроблено в 70-х роках XX століття, більш суттєві кроки – у 80-ті роки під час реформ; системності – у 90-ті роки минулого століття. Тоді з появою нової освітньої парадигми, з оновленням змісту початкової ланки національної школи він почав набувати ознак гнучкості та варіативності.

З урахуванням вищезазначеного основними змінами у змісті підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, що відбулися на початку ХХІ століття, нами визнано вдосконалення основних навчальних модулів, урізноманітнення організаційних форм роботи, що забезпечували б підвищення рівня теоретичних і методичних знань фахівців, розширення можливостей надання їм практичних умінь; значне розширення тематики лекцій, семінарських і практичних занять. Особливостями цього періоду стали відмова від ідеологізації післядипломного навчання, диференціація змісту курсової підготовки, осучаснення форм і методів роботи з фахівцями, спрямування на євродосвід професіоналізації вчителів.

Спільною ознакою періодів визнано різноманітність напрямів роботи ППО. Їх аналіз засвідчив, що незмінними напрямками впродовж усіх періодів залишались: організаційно-керівна діяльність з підвищення кваліфікації; навчально-методична діяльність; вивчення, узагальнення й упровадження ППД; координація діяльності районних (міських) науково-методичних кабінетів (центрів); фінансово-господарська діяльність. Під час другого періоду провідними стали напрями: формування єдиного освітнього інформаційного простору регіону, наукова діяльність, інноваційна та дослідно-експериментальна діяльність, інформаційно-видавнича діяльність.

Новими напрямками третього періоду нами визнано застосування ІКТ, міжнародну діяльність, моніторинг якості освіти регіону. Водночас функції вивчення роботи шкіл, якості знань й успішності учнів під час третього періоду було покладено на інші служби.

Форми організації післядипломного навчання вчителів початкових класів не відрізнялись від форм відповідного навчання інших категорій педагогічних працівників. Однак розширення їх кола впливало на якість підготовки вчителів початкових класів і характер їх післядипломної освіти. Незмінними впродовж досліджуваної доби залишалося небагато форм післядипломної педагогічної освіти – очна (або стаціонарна, з відривом від виробництва) та самоосвіта. Ці форми залишаються актуальними й нині.

Було скасовано як непродуктивні: дворічні курси (без відриву від роботи в школі), фахові гуртки, університети наукових знань, вечірні університети марксизму-ленінізму, університети політичних знань, педагогічні лекторії, товариства, очно-заочну форму навчання тривалістю 1 рік та інші. У другому періоді проведення педагогічних лекторіїв було скасовано, започатковано використання індивідуальної групи курсового навчання. До групи форм, які з'явилися, починаючи з третього періоду, належать: кредитно-модульна (пілотні заклади), дистанційна форма навчання та згідно з оновленою структурою післядипломної педагогічної освіти в модернізаційний період – стажування та спеціалізація.

Різноманітність організаційних форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників і динаміка їх розвитку ілюструє, що впродовж розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів відбувалася їх еволюція, адже здійснювався прогресивний рух від простого до більш складного, відсіювання деструктивних форм організації курсового навчання, удосконалення продуктивних.

Їх аналіз засвідчив наявність змін організаційних форм підвищення кваліфікації вчителів початкових класів в Україні в окреслені періоди: трансформацію одних форм в інші, їх удосконалення (наприклад, опорні школи і школи ППД перетворилися на експериментальні заклади та авторські творчі майстерні вчителів, вимоги до діяльності яких значно підвищились). Майже припинили своє існування пересувні виставки перспективного досвіду та виготовленої наочності вчителями початкових класів.

Більшість форм організації навчання залишалися актуальними впродовж 1948-2012 рр. До них віднесено: різнотермінові курси і семінари, масові педагогічні заходи (конференції, педагогічні читання, семінари), наставництво, консультування, роботу активу кабінету початкових класів, творчі групи, засідання районних / шкільних МО, екскурсії та інші. Набуваючи нової якості, ознак осучаснення, вказані форми

продовжують ефективно діяти нині в післядипломній освіті вчителів початкових класів України впродовж курсового та міжкурсного періодів.

Отже, післядипломна освіта вчителів початкових класів як системне інтегративне утворення, поліаспектне явище залишається такою, що потребує постійного дослідження, а її розвиток, зумовлений динамікою як суспільної, так і педагогічної реальності, вимагає подальшої уваги в контексті визначення позитивного досвіду та провідних тенденцій у глобалізованому світі. До перспектив розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів відносимо передусім необхідність урахування досвіду минулого та визначення орієнтирів на майбутнє з метою забезпечення якісної освіти в Україні.

У зв'язку з цим подальшого дослідження потребують питання удосконалення змісту післядипломної освіти після приведення Державного стандарту початкової загальної освіти, чинних програм і підручників для початкової школи відповідно до вікових особливостей розвитку молодших школярів. Додаткової уваги також вимагають питання профілактики професійного вигорання фахівців, мотивації їх професійно-особистісного розвитку в умовах постійних реформ і нововведень.

Література:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 33. – Ст. 1378.
2. Примакова В. В. Періодизація розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні (1948 – 2012 роки) / В. В. Примакова // Обрії : наук.-пед. журн. / голов. ред. З. Нагачевська. – Івано-Франківськ, 2014. – Вип. 1 (38). – С. 43-46.
3. Примакова В. В. Розвиток післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні (1948 – 2012 рр.) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Примакова Віталія Володимирівна. – Тернопіль, 2016. – 487 с. Примакова В. В. Розвиток післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні (1948 – 2012 рр.) : дис. ... доктора пед. Наук : 13.00.01 / Примакова Віталія Володимирівна. – Тернопіль, 2016. – 487 с.

Примакова В. В.

РАЗВИТИЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В УКРАИНЕ (1948-2012 РР.): ОБОБЩЕНИЕ РЕЗУЛЬТАТОВ ИССЛЕДОВАНИЯ

Статья посвящена обобщению результатов исследования проблемы развития отечественного последипломного образования учителей начальных классов в период второй половины XX – начала XXI века. Проанализированы изменения в показателях, которые стали критериями для определения периодов и этапов соответствующей периодизации. Подробно охарактеризованы трансформационные процессы, которые происходили в отечественной последипломном образовании учителей начальных классов и детерминировали мощные изменения в развитии исследуемой системы. Показаны возможности экстраполяции полученных результатов исследования проблемы в деятельности системы непрерывного образования Украины, в частности последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: последипломное образование, тенденции, изменения, развитие, учитель начальных классов, методическая служба.

Prymakova V. V.

DEVELOPMENT OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' POSTGRADUATE EDUCATION IN UKRAINE (1948-2012): SUMMARY OF THE STUDY

The article is devoted to summarizing the results of the development of the primary school teachers' postgraduate education in Ukraine during the second half of the XXth – XXI century. The changes in the indicator, that were the criteria for determining the periods and phases of periodization are analyzed. Author describes in detail the transformation processes that taking place in the Ukrainian postgraduate education of primary school teachers and had caused powerful changes in the development

of the system.

Expansion of sources by introducing archival and other documentary sources made possible to draw conclusions about the nature of the changes taking place in the aim and objectives, functions and structure, principles and approaches, forms and methods, area of activities and means of implementing professional development of teachers in the training system on the stages of its formation, transformation into a powerful field – postgraduate education. The factors that had an effect on the trajectory and trends of development of postgraduate pedagogical education are identified. It is indicated on methods and forms of organization that was rejected as unproductive, have survived and are effective now, that were upgraded.

The possibilities of extrapolating the results obtained in the study on the activities of continuing education in Ukraine, including postgraduate education. Prospects for further research on the issue are outlined.

Key words: postgraduate education, trends, changes, development, primary school teacher, methodological service.

УДК 378.4/272(44+477)

Бут Я. В.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАТОЛИЦЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Статтю присвячено порівняльному аналізу особливостей розвитку університетів при Католицькій церкві Франції та України. Виявлено спільні риси та відмінності між французькими католицькими університетами та Українським католицьким університетом. На основі аналізу французької вищої освіти протягом ХХ-ХХІ століть доведено, що католицькі університети розвивалися залежно від соціального розвитку, що було спричинено політичними, економічними та соціокультурними чинниками. Історичний досвід проведення реформ в університетах при Католицькій церкві Франції свідчить про необхідність періодичного вдосконалення законодавчої освітньої бази, адже вищим навчальним закладам потрібно постійно адаптуватись до ринку праці.

Ключові слова: університети при Католицькій церкві, вища освіта, католицька церква, вищі навчальні заклади.

В умовах формування висококультурного та духовного суспільства, де рівень освіченості й культури всього населення набуває вирішального значення для економічного й соціального поступу країни, зростає потреба в ефективній духовній освіті, головною ланкою якої постає освіта при Католицькій церкві. Вона є предметом оцінки (й переважно критичної) в багатьох країнах світу. Тема вивчення історії католицьких навчальних закладів, а особливо католицьких університетів, належить до важливих, проте поки що недостатньо досліджених робіт. На особливу увагу заслуговує досвід Франції, де університети при Католицькій церкві займають особливе місце і є прикладом сучасних європейських вищих навчальних закладів. Роль Католицької церкви в системі вищої освіти багато в чому визначала її духовну атмосферу, стимулювала розквіт культури в різні часи Франції. Без вивчення історії університетів при Католицькій церкві не може бути повною мірою відтворена соціальна й культурна історія сучасного французького суспільства.

Серед західних учених другої половини ХІХ століття, які вивчали історію створення та розвитку католицьких університетів, слід зазначити Ф. Паульсена, Г. Кауфмана, Ф. Савінї, Х. Рещдола. Хоча відомості, що містяться у фундаментальних монографіях вищезазваних авторів, на сьогодні певною мірою застаріли, в цілому ці дослідження продовжують зберігати своє значення [6, с. 71]. Серед вітчизняних істориків,

*© Бут Я. В.